Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2025–2026

34 843 Seksuele intimidatie en geweld

Nr. 132

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN JUSTITIE EN VEILIGHEID

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 23 juni 2026

Hierbij bied ik uw Kamer, mede namens de Minister van Justitie en Veiligheid, het onderzoeksrapport «Seksueel grensoverschrijdend gedrag in religieuze gemeenschappen. Een verkenning van het fenomeen en de factoren die de omgang met, visie op en hulpvragen van slachtoffers beïnvloeden» aan. Het onderzoek is uitgevoerd door het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC) van juli 2023 t/m juni 2026.

In deze brief deel ik eerst de aanleiding en onderzoeksopzet. Vervolgens zet ik de rapportstructuur, belangrijkste uitkomsten en aanbevelingen van het onderzoek uiteen. Daarna geef ik een inhoudelijke reactie op het onderzoek.

Aanleiding

Voorliggend onderzoek is een vervolg op het in 2019 in opdracht van het WODC uitgevoerde onderzoek door de Universiteit Utrecht dat zich richtte op de invloed die patronen, regels, gebruiken en structuren van de Christelijke gemeente van Jehovah's Getuigen in Nederland hebben/hadden op de omgang met (vermeend) seksueel misbruik en de aangiftebereidheid van seksueel misbruik (Van den Bos et al., 2019). Naar aanleiding van de bevindingen en de reacties op het onderzoek, heeft de Minister voor Rechtsbescherming in de zomer van 2020 aan de Tweede Kamer toegezegd het onderzoek te laten herhalen.[1]

De onderzoeksresultaten van Van den Bos et al. (2019), samen met de meldingen van seksueel grensoverschrijdend gedrag binnen diverse religieuze gemeenschappen in binnen- en buitenland, vormden de aanleiding voor het opzetten van een breder vervolgonderzoek. Hoewel de aandacht voor seksueel grensoverschrijdend gedrag is toegenomen, is er weinig bekend over hoe religieuze gemeenschappen zich de afgelopen

[1] Kamerstukken II 2019/20, 34 843, nr. 43.

kst-34843-132
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2026

twintig jaar hebben aangepast na media-aandacht en groeiend maatschappelijk bewustzijn. Ook is onduidelijk hoe slachtoffers adequaat ondersteund kunnen worden bij seksueel grensoverschrijdend gedrag. Daarom richt het huidige onderzoek zich op de mate waarin seksueel grensoverschrijdend gedrag voorkomt binnen verschillende religieuze gemeenschappen, welke invloed de religieuze context heeft op slachtoffers, hulpverlening en herstel, en welke lessen daaruit getrokken kunnen worden voor beleid en praktijk.

Onderzoeksopzet

Dit onderzoek heeft als doel om inzicht te verkrijgen in de factoren die de visie op en omgang met seksueel grensoverschrijdend gedrag binnen religieuze gemeenschappen beïnvloeden, het aantal gerapporteerde ervaringen van seksueel grensoverschrijdend gedrag in deze context te onderzoeken, de hulpbehoeften van slachtoffers in kaart te brengen, en de ontwikkeling van beleid rondom de omgang met seksueel grensoverschrijdend gedrag binnen religieuze gemeenschappen in de afgelopen twintig jaar te analyseren.

Voor het onderzoek is gebruik gemaakt van verschillende vormen van dataverzameling, waaronder interviews met slachtoffers, hulpverleners, experts en vertegenwoordigers van de religieuze gemeenschappen, en een panelstudie. Het onderzoek omvat ook een uitgebreide literatuur-/documentenstudie die in kaart brengt of in de afgelopen jaren binnen religieuze gemeenschappen protocollen, voorlichting en regels zijn ontwikkeld en aangepast. Ook zijn factoren vastgesteld die de visie op en omgang met seksueel grensoverschrijdend gedrag in deze gemeenschappen beïnvloeden.

Rapportstructuur

In het rapport is eerst het aantal gerapporteerde ervaringen met seksueel grensoverschrijdend gedrag beschreven van de volgende negen religieuze gemeenschappen:

1 Boeddhistische gemeenschap
2 Christelijke gemeente van Jehovah's Getuigen
3 Evangelische en pinksterbeweging
4 Hindoeïstische gemeenschap
5 Islamitische gemeenschap
6 Joodse gemeenschap
7 Migrantenkerken
8 Protestantse kerken
9 Rooms-Katholieke Kerk

Vervolgens is het rapport in drie delen verdeeld. In het eerste deel wordt, mede vanwege de beperkte tijd, van zes van deze religieuze gemeenschappen de ontwikkelingen in de visie op, omgang met, en de huidige situatie van interne procedures en beleid over seksueel grensoverschrijdend gedrag in Nederland besproken. In het tweede deel zijn specifieke factoren omschreven die de omgang met seksueel grensoverschrijdend gedrag binnen religieuze gemeenschappen kunnen beïnvloeden: factoren rondom seksualiteit en gender, factoren binnen de organisatiestructuur en gemeenschap, en factoren binnen hun interne procedures. In het derde deel zijn ervaringen van slachtoffers van seksueel grensoverschrijdend gedrag in religieuze gemeenschappen beschreven, gevolgd door het perspectief van hulpverleners op hun specifieke hulpvraag.

Belangrijkste uitkomsten

1. Vooral seksueel grensoverschrijdend gedrag buiten religieuze gemeenschap

Mensen die zich verbonden voelen aan een religieuze gemeenschap worden vaker slachtoffer van seksueel grensoverschrijdend gedrag door een dader van buiten de religieuze gemeenschap dan door een dader van binnen de religieuze gemeenschap. In geval van seksueel grensoverschrijdend gedrag waarin wel een dader vanuit een religieuze gemeenschap is betrokken, worden mannen daar vaker slachtoffer van dan vrouwen.

2. Toegenomen bewustzijn en blijvende aandachtspunten

Het bewustzijn over seksueel grensoverschrijdend gedrag in de onderzochte religieuze gemeenschappen is de laatste twintig jaar toegenomen, onder meer door maatschappelijke aandacht voor seksueel grensoverschrijdend gedrag. De visie op en omgang met seksueel grensoverschrijdend gedrag binnen deze gemeenschappen kennen blijvende aandachtspunten, zoals het vergroten van dit bewustzijn op lokaal niveau.

3. Drie domeinen van beïnvloedende factoren: seksualiteit en gender, organisatiestructuur en gemeenschap, interne procedures

Er zijn drie domeinen vastgesteld waarin de religieuze context een rol kan spelen bij seksueel grensoverschrijdend gedrag in religieuze gemeenschappen: seksualiteit en gender, de organisatiestructuur en interne procedures. Daarbinnen zijn specifieke thema's en factoren geïdentificeerd die de visie op en omgang met seksueel grensoverschrijdend gedrag binnen de onderzochte religieuze gemeenschappen kunnen beïnvloeden. Hoewel sommige factoren ook in andere contexten voorkomen, worden de factoren en de ervaringen door de religieuze context gekleurd, bijvoorbeeld door geloofsovertuigingen, een religieus wereldbeeld en denken over goed en kwaad.

4. Aanvullende hulpbehoeften van slachtoffers van seksueel grensoverschrijdend gedrag in religieuze context

De religieuze context van seksueel grensoverschrijdend gedrag in religieuze gemeenschappen kan voor deze slachtoffers complicerend werken en meerdere leefgebieden raken, zoals de identiteitsontwikkeling, het wereldbeeld en het sociale vangnet. Daardoor kunnen aanvullende hulpbehoeften ontstaan, zoals behoefte aan religieuze duiding.

5. Betere afstemming seculiere en religieuze zorg

Hulpverlening na seksueel grensoverschrijdend gedrag in religieuze gemeenschappen moet beter worden afgestemd op de aanvullende (psychologische, sociale én religieuze) hulpbehoeften die vanuit seksueel grensoverschrijdend gedrag in deze specifieke context naar voren komen.

Aanbevelingen

Hieronder wordt een selectie aanbevelingen weergegeven uit het rapport.

Aanbevelingen voor de overheid

1. De in dit onderzoek genoemde thema's en factoren bieden aanknopingspunten om de samenwerking tussen overheid en religieuze

gemeenschappen ten aanzien van het voorkomen van en de omgang met seksueel grensoverschrijdend gedrag in religieuze gemeenschappen verder vorm te geven, met inachtneming van de scheiding tussen kerk en staat. Dit vergt actieve inzet van alle betrokkenen: overheid, religieuze gemeenschappen, religieuze leiders en leden van lokale religieuze gemeenschappen. De onderzoekers stellen dat gemeenschappen met meer ervaring en voorzieningen tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag andere gemeenschappen inspireren en op weg helpen bij het instellen daarvan. De onderzoekers geven aan dat de overheid dit proces kan faciliteren door verschillende partijen samen te brengen en waar mogelijk middelen en expertise beschikbaar te stellen, voor bijvoorbeeld het subsidiëren van trainingen, (kerk)juridische hulp bij het ontwikkelen van interne procedures, of voor het inrichten of het professionaliseren van een meldpunt.

2. Daarnaast benadrukken de onderzoekers dat sommige van in dit rapport vastgestelde thema's die een rol spelen bij seksueel grensoverschrijdend gedrag in religieuze gemeenschappen, zoals normatieve genderrollen en factoren in de organisatiestructuur en leiderschap, dynamieken betreffen die ook bij seksueel grensoverschrijdend gedrag in andere contexten kunnen voorkomen, zoals in de sportwereld en het bedrijfsleven. Aandacht voor deze thema's in die sectoren van alle betrokken partijen kunnen ook in die context helpen om seksueel grensoverschrijdend gedrag verder aan te pakken.

Aanbevelingen voor religieuze gemeenschappen

Voor religieuze gemeenschappen worden verschillende aanbevelingen gedaan in het rapport aangaande de omgang met seksueel grensoverschrijdend gedrag, kennis over seksueel grensoverschrijdend gedrag, interne procedures, de omgang met daders en de omgang met slachtoffers.

Aanbevelingen voor hulpverlening

Daarnaast zijn meerdere aanbevelingen geformuleerd voor de reguliere hulpverlening. Zo wordt geadviseerd de kennis uit dit rapport aan te bieden in een training voor behandelaren, om hen beter bekend te maken met de specifieke kenmerken en gevolgen van seksueel grensoverschrijdend gedrag binnen religieuze gemeenschappen. Verder wordt onder andere gepleit voor religie-sensitieve hulpverlening, bijzondere aandacht voor mannelijke slachtoffers, praktische ondersteuning bij re-integratie en, waar mogelijk, het betrekken van religieuze leiders, geestelijk verzorgers of pastoraal werkers bij de behandeling. Dit kan tegemoetkomen aan slachtoffers hun (eventuele) behoefte aan hulp bij zingevingsvragen of het geven van duiding aan hun ervaring, die door het seksueel grensoverschrijdende gedrag zijn ontstaan.

Aanbevelingen voor meldpunten

Ook voor meldpunten die zijn verbonden aan religieuze gemeenschappen, zijn aanbevelingen opgesteld. Zo moeten meldpunten onder meer meldingen eenduidig, consequent en geanonimiseerd registreren om inzicht te krijgen in aantal en type meldingen, religieuze achtergrond van slachtoffers en afhandeling. Meldpunten dienen ruimhartig om te gaan met binnenkomende meldingen, ook bij oudere zaken en gevallen waarbij geen sprake is van een pastorale relatie. Bij uitval is vervanging wenselijk om de continuïteit van hulp te waarborgen.

Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Op basis van dit onderzoek worden drie richtingen voor vervolgonderzoek onderscheiden, aangevuld met enkele verdiepende deelthema's. De onderzoekers geven aan dat verdiepend en vergelijkend onderzoek nodig is om beter inzicht te krijgen in de omvang, aard en omgang met seksueel grensoverschrijdend gedrag binnen religieuze gemeenschappen. Dit kan zich richten op afzonderlijke religieuze tradities, maar wel op een vergelijkbare onderzoeksmethodiek. Daarnaast adviseren de onderzoekers verdiepend onderzoek naar de institutionele context van religieuze gemeenschappen en hun omgang met seksueel grensoverschrijdend gedrag. Ook wordt aanbevolen om de menselijke ervaring en de impact van seksueel grensoverschrijdend gedrag binnen religieuze contexten, evenals mogelijke beschermende en herstellende factoren nader te onderzoeken.

Beleidsreactie

Het voorliggend onderzoeksrapport beschrijft een zorgvuldig opgezet en omvangrijk onderzoek naar seksueel grensoverschrijdend gedrag in verschillende religieuze gemeenschappen in Nederland, hoe religieuze gemeenschappen ermee omgaan, de specifieke hulpvraag van deze slachtoffers en de hulpverlening aan hen binnen en buiten religieuze gemeenschappen.

Zoals ook door de onderzoekers wordt geconstateerd, is seksueel grensoverschrijdend gedrag geen uniek fenomeen en niet beperkt tot bepaalde groepen. De afgelopen jaren hebben gebeurtenissen in de sport, media, cultuursector, politiek, het studentenleven én religieuze gemeenschappen opnieuw duidelijk gemaakt dat seksueel grensoverschrijdend gedrag overal voorkomt. Het is een structureel maatschappelijk probleem, geworteld in diep verankerde patronen binnen onze samenleving. Dagelijks worden mensen slachtoffer van seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld. Dit is een ernstige aantasting van de veiligheid en het welzijn van de slachtoffers met vaak langdurige en ingrijpende gevolgen.

Aanpak seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld

Voor de aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld is een brede cultuurverandering nodig. Daarom startte het kabinet in 2023 het interdepartementaal Nationaal Actieprogramma Aanpak seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld (NAP). Het NAP heeft als doel om seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld te voorkomen, te herkennen, aan te pakken en om hulp te bieden aan slachtoffers. Dit is nadrukkelijk een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de hele samenleving. Actielijn 3 van het NAP roept organisaties op om hun processen voor preventie, signalering en opvolging op orde te hebben. Er wordt verwacht dat zij alles in het werk stellen om seksueel grensoverschrijdend gedrag tegen te gaan en slachtoffers te ondersteunen.

Vervolgstappen voor geloofsgemeenschappen

Uit het onderzoek valt op te maken dat er de afgelopen jaren binnen veel religieuze gemeenschappen groeiende aandacht is gekomen voor de preventie en aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Maar er zijn grote verschillen in de aanpak. Zo zijn er niet overal gedragscodes, meldstructuren of een zorgvuldig aanstellingsbeleid van personen die een functie bekleden binnen de gemeenschap. Ik zal de aanbevelingen in het

onderzoek die gericht zijn aan de geloofsgemeenschappen onder de aandacht brengen bij de verschillende religieuze en levensbeschouwelijke (koepel)organisaties.

In het onderzoek wordt aanbevolen dat gemeenschappen met meer ervaring en voorzieningen tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag andere gemeenschappen kunnen inspireren en op weg kunnen helpen bij het instellen daarvan. Een voorbeeld van een initiatief met kennis over seksueel grensoverschrijdend gedrag dat ook genoemd wordt in het onderzoek is stichting Veilige Kerk. Veilige Kerk is een samenwerking van de meldpunten van kerken in Nederland om grensoverschrijdend gedrag en huiselijk geweld te (h)erkennen, te voorkomen en aan te pakken. Vanaf eind november 2023 tot en met 2025 kreeg Veilige Kerk in het kader van het NAP subsidie van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). Hiermee heeft stichting Veilige Kerk gewerkt aan cultuurverandering en duurzame inbedding van preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld in de kerken.

Het Ministerie van OCW zal stichting Veilige Kerk in 2026 opnieuw subsidie toekennen om in het laatste jaar van het NAP haar activiteiten te continueren en uit te bouwen. Bovendien is op basis van de bevindingen uit voorliggend onderzoek met Veilige Kerk besproken om in het najaar van 2026 extra impact te maken binnen kerken en andere geloofsgemeenschappen door extra voorlichtingssessies, trainingen en begeleiding aan te bieden. Hiermee beoogt de overheid kennisdeling en uitwisseling over het voorkomen van (seksueel) grensoverschrijdend gedrag in religieuze gemeenschappen te stimuleren en geloofsgemeenschappen aan te zetten na te denken over het belang van maatregelen ter voorkoming van seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Vervolgstappen voor hulpverlening

Het onderzoek laat zien hoe verschillende factoren zoals religieuze opvattingen, sociale druk en interne procedures samen kunnen komen op een manier die het voor een slachtoffer extra moeilijk maakt om een uitweg te vinden. Door de specifiek religieuze context van het seksueel grensoverschrijdende gedrag hebben deze slachtoffers aanvullende hulpbehoeften: behoefte aan het bespreekbaar maken van het religieuze deel van hun ervaring met seksueel grensoverschrijdend gedrag in zowel de religieuze gemeenschap als reguliere hulpverlening, behoefte aan (formele)erkenning vanuit de religieuze gemeenschap en behoefte aan autonomie in zowel reguliere hulpverlening als interne procedures van religieuze gemeenschappen.
De slachtoffers in dit onderzoek geven aan dat passende hulp moeilijk te vinden is. Het onderzoek geeft voor mij dan ook aanleiding om tegemoet te komen aan de hulpbehoeften van slachtoffers. Het is cruciaal dat reguliere hulpvoorzieningen niet alleen toegankelijk zijn, maar waar mogelijk ook specifiek afgestemd op de unieke context en behoeften van deze doelgroep waarbij aandacht is voor cultuursensitieve en religieus verantwoorde hulpverlening. Sinds eind 2025 is een samenwerking opgezet tussen het CSG, SHN, The Safe Space Club en Veilige Kerk in de vorm van een driemaandelijks overleg. Het doel hiervan is het delen van kennis en ervaring, professionalisering te bevorderen, en doorverwijzing te organiseren. SHN is bovendien betrokken bij de organisatie en uitvoering van lotgenotendagen van Veilige Kerk, waar slachtoffers erkenning en herkenning vinden. Ik zal de zeven genoemde punten voor adequate hulpverlening aan slachtoffers van seksueel grensoverschrijdend gedrag in geloofsgemeenschappen delen met deze en andere relevante hulporganisaties zodat kan worden bekeken hoe de dienstver-

lening kan worden geoptimaliseerd. Hierover zal een terugkoppeling worden gegeven in de eindrapportage van het NAP die eind dit jaar naar de Tweede Kamer wordt gestuurd.

De Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid,
K.T. van Bruggen